

ABONNEMENT:

Pour un an 350 Piastres
Edition spécial. 500 ptrs.

ADRESSE:

«Idjtihad» Constantinople

Téléph. St. 865

XXIV ème ANNÉE

15 Fevrier 1929 No. 267

TÜRKÇE VE FRANSIZCA

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ, SANA'Î.

SIHÎ MECMU'A

Aboneman: Seneliği [24
nüsha] Türkiye için 2 bu-
çuk, haric için 3 buçuk,
Âlâ kâğıdlısı 5 liradır.

İdarehanesi:

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi dördüncü sene

No. 267—15 Şubat 1929

AŞK VE TİMSALİ

Omer Khayyamın şaşkınlıktan bahis bütün eşarının allaha hitap edilmiş olmasını kabul etmek müşküldür, bununla beraber J.-B. Nicolas bu iddi'ayı musırrane müdafae eden notalarının birinde derki: «Her ne kadar acem lisanında cins farkının bulunmaması bu rubainiû tasavvufî gibi telkki edilip edilmemesi meş'elesinde tereddüd göstermeğe müsait isede, şairin burada maşukasına değil uluhiyete hitap ettiği muhakkaktır.» ma'atte'esuf bu cins farkının ademi mevcudiyet; pek emin bir hüccet teşkil edeceğini şüphelendiren bir çok rubailer vardır ki Kahyyema nisbet edilmıştır. Vakia mutedeyin bir fikir atideki rubailerde daima bir aşkı tasavvufkâranenin ifadesini görebiliriz:

Ah! derununda aşk fusunî ile bağlı heves bulunmayan kalbe yazık! aşksız geçen günün hayatının bütün günlerinin en gâib olmusudur. (B. 10)

Ey bence, bütün bir cihanin güzide aferidesi olan, sen iki gözünden ve camından daha muazzezsin. Ey perestide, ey sanem, candan aziz bir şey yoktur. sen bana candan da yüzkerre daha azızsın. (n. 2)

Meâzî olan aşkın kuvveti yoktur. yarı sönmüş ateş gibidir; Alevî olmaz; aşık için lâzımdır ki, ay, sen, gece, gündüz rahatı kararı yemesi, uykusu olmasın.

Lâkin rubaiyatı atiede dinî bir ma'ana

bulmakda daha ziyade müşkulat vardır bunların birinci «Ronsard» in «vivez si m'en croyez» sini ne kadar hatırlatır:

Dikkat et şimdi muktedit iken aziz bir canın azab yükümü hafiflet, zira bu atifet ve melahet devleti baki değildir, başkalarının elinden çıkmış olduğu gibi bir gün birdenbire senin de elinden çıkar. (n. 344)

Ey sen ki yanagın yabani gül rengin dedir, çehren Çin sanamlarının kalıbından çıkarılmıştır, Dün senin aşıkane nigâhın Bubil kralini okadar çıldırttı ki şimdi satranç tahtasında bir deli bir piade veya bir sıvırı gibi koşuyor. (B. 46)

Bir surahî kırmızı şatap, bir divanî eşâr isterim; hayatta bir lahzai huzur ile yârîm etmek lâzımdır. Bunlar olunca seninle beraber bir viranede bulunmak bir sultanın kişve rinde bulunmaktandaha hoş ve daha ulvidir!

Müfessirmiz «Nicalas» ya göre «şair burada allaha hitap eder; dünyada kalacağı kısa müddet zarfında onunla beraber harap bir yerde kalmak ister.» bunu kabul etsek bile bu sofiane aşkın şairimize hayli cefa ve mihneti mucip olduğunu teslim etmeliyiz:

Benim biçare derdli divane günlüm benim cananemin mestî aşkından ayılmadı. Aşıklık şarabî verildiği gün benim peyamanemi ciğer knina batırdılar. (N. 341)

İptida okadar sehâvet ve lutfu kerem niçin? ve bana niçin okadar şevk ve nevazîş ibzâl etdin? şimdi senin yeghane arzın kalbimi incitmektir; ben sana ne yaptım birkerre daha düşün. (B. 63)

Yukarıya naklettiğimiz rubailerden uç danesi «Bodleian Library» nüshasında mevcuttur; binaen aleih onları hazfetmek balâda bahsettiğimiz dinî rubailerini hazf etmek kadar müşküldür. birde Hayyamın yalnız sofiane veya o suretle tefsir olunabilecek şiirlerde başka bir şey yazmadığını kabul etmekde bir sebep yoktur. Onun da diğer bütün şairler gibi bazen daha

arzi hislerle mulhem oldugunu kabuletmek daha tabiidir.

Burada şunu hatırlamalındır ki acem şiirlerinin bir çoğunda eflatuni «platonique» tesmiye edilebilecek olan aşk muhabbeti ilahinin bir nev' hayali gibi telekki olunur ve bu da ruhu cemali safın temasına sevk etmelidir.

I. H. Alişan

HOMME!

ou

YAVROUM DINLÉ

A. M. JEAN LAHOR

Homme! souffrir et vivre au milieu des cadavres
De nos semblables et de nos parents aimés,
Supporter la douleur qui déchire et qui navre
Les âmes et les coeurs de pitiés animés

Tel est notre destin, destin aveugle, inique;
Car d'implacables lois régissent l'univers;
Là, des morts entassés pour un plaisir pervers,
Ici des ingénus victimes de panique.

Invoke le Diable ou sollicite les Dieux:
Tout reste sans effet et pas une clémence.
Ne vient te caresser dans ta misère immense.
Ces acteurs infernaux jouent leur rôle odieux.

Que de lèvres en fleurs et que d'yeux adorables
Sont sur ton sein, ô Terre, en putréfaction!
La Mort que l'on appelle, à tort, Inaction,
Est le cours ténébreux d'une œuvre interminable.

Notre mort, sache-le, est une mort sans phrase;
Mais, homme! sois viril et sans frissonnement,
Sans de lâches regrets, marche vers le Néan,
Vers cet immense Tout qui fait l'homme et l'écrase.

Sois homme-souverain, comme fait le Poète,
Aux foudres du génie ouvre ton vaste front;
Ne te fais pas bercer d'une espérance bête,
Ainsi que les chatrés, pareil à des poltrons!

Oui, pense, transforme, et sans être ruineux,
Soulage les douleurs et ravive les joies;
Mais ne procure point à la Mort d'autres proies.
Après toi, laisse seul un sillon lumineux.

Wien le 26 X. 1900.

«Fièvre d'âme. p. 105.

A. D.

BİR «SAVOIR VIVRE» İŞİ

Muhterem kari'imiz mu'allim M. Cevdet Bey diyor ki:

Dün üniversite'nin confrans salonunda M, Ferrière tarafından virilen konfransı dinlemeye gitmişdim. Ben sa'at 3de orada bulundum. İlanda saat 3 u 15 geçe başlayaâak deniyordu. Nedense konfrans 4 de başladı, Bu 45 dakika intizar esnasında konfrans salonunun velveveleli mıkâleme ve cigara dumanile dolduguna şahit ve mütesşif oldum, Hele cigara içenlerden çoğunun genç hanım ve kızlar olmasını görmek alışmadığım manzara idi.

Siz ki geçen sene «Adabı mu'aşeret rehberi» adlı kitabınızı bize verdiniz, lutfen söyleyin peyrevleri olmak istediğimiz medeni memleketlerde konfrans salonları cigara dumanile doldurulurmu? Üniversite böyle bir hali musamih ile görmeli mi?»

Muhterem dostumuzun sözlerini aynen yazdık «Prof. Ferrière»in konfransında bizde bulunduk Cevdet Beyin şikayet ettiği halleri gördük Üniversite rektörü Neş'et Ömer Bey biraderimizi salondaki bu «savoir-vivre»e fahiş ri'ayetsizlikden dolayı mua'hazaya hakkımız yoktur; ve hatta o «konfrans salonlarında cigara içmek yasakdır» ibaresini havi bir lavha asdırmış olaydı bizce asıl o zaman mu'ahaza olunmâya layik olordu. Zira terbiye'i umumiye-mizin böyle bir ihtara ihtiyacını faş etmiş olurdu.

Zeman en büyük murebbidir fakat biz de zamanın yardımcısı olmak şartile; nitekim zaman da bizim mu'avini-miz olmazsa ve zamanın mu'avenetine ihtiyacımızı anlamaz ve bunu i'tiraf etmezsek cehdlerimiz meyve vermez ve verse bile kemaline ermeden düşer:

«Le temps n'épargne point ce qu'on a fait sans lui.»

